

454

U S T A W A

z dnia 15 grudnia 1951 r.

o orzecznictwie karno-administracyjnym.

Przepisy ogólne.

Art. 1. Orzekanie w sprawach, które należą z mocy ustawy do postępowania karno-administracyjnego, odbywa się według przepisów niniejszej ustawy.

Art. 2. 1. Przepisów niniejszej ustawy nie stosuje się do:

- 1) spraw karnych skarbowych,
- 2) spraw, przekazanych orzecznictwu karno-administracyjnemu władz terenowych, nie podporządkowanych radom narodowym.

2. Rada Ministrów może w drodze rozporządzenia przekazać do rozpoznania według przepisów niniejszej ustawy wszystkie lub niektóre spośród spraw, określonych w ust. 1.

Art. 3. Orzekanie w sprawach, określonych w art. 1, następuje w postępowaniu:

- 1) przed kolegiami przy prezydiach rad narodowych,
- 2) nakazowym,
- 3) mandatowym.

DZIAŁ I.

KOLEGIA.

Art. 4. 1. Do orzekania powołane są kolegia przy prezydiach gminnych, miejskich, dzielnicowych i powiatowych rad narodowych.

2. Odwołania od orzeczeń i nakazów karnych rozpoznają kolegia przy prezydiach rad narodowych bezpośrednio wyższego stopnia.

Art. 5. 1. W skład kolegium wchodzi: przewodniczący, jego zastępca i członkowie kolegium.

2. Przewodniczącego wybiera i odwołuje rada narodowa spośród członków swego prezydium.

3. Zastępcę przewodniczącego wybiera i odwołuje rada narodowa spośród swoich członków lub pracowników swego prezydium.

4. Członków kolegium w ilości, ustalonej przez prezydium rady narodowej, wybiera rada narodowa spośród radnych i spoza grona radnych.

5. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia tryb wybierania i odwoływania członków kolegiów.

6. Do osób, wchodzących w skład kolegiów, stosuje się odpowiednio przepisy o należnościach ławników za udział w posiedzeniach sądowych i o karach porządkowych na ławników.

Art. 6. 1. Kolegia orzekają w składzie:

- 1) przewodniczącego kolegium lub jego zastępcy — jako przewodniczącego składu orzekającego,
- 2) dwóch członków kolegium, wyznaczonych do składu orzekającego przez przewodniczącego kolegium.

2. Przewodniczący kolegium może wyznaczyć członka kolegium, będącego radnym — jako przewodniczącego składu orzekającego.

Art. 7. 1. Właściwe miejscowo jest kolegium tej rady narodowej, na której terenie popełniono czyn, podlegający ukaraniu.

2. Spory o właściwość rozstrzyga kolegium właściwe do rozpoznawania odwołań od orzeczeń kolegium, które wszczęło spór.

DZIAŁ II.

KARANIE.

Art. 8. 1. W postępowaniu, unormowanym niniejszą ustawą, wymierza się za czyn, podlegający ukaraniu, karę, przewidzianą za ten czyn w przepisach prawa z tym, że:

- 1) nie wymierza się kary aresztu,
- 2) zamiast przewidzianej kary aresztu wymierza się karę pracy poprawczej, przyjmując dzień pracy poprawczej za równoważnik dnia aresztu,
- 3) najniższy wymiar kary pracy poprawczej wynosi jeden dzień, najwyższy zaś — trzy miesiące,
- 4) najniższy wymiar kary grzywny wynosi 3 zł, najwyższy zaś — 3.000 zł,
- 5) wymierzenie łącznie kary pracy poprawczej i kary grzywny jest niedopuszczalne,
- 6) gdy szkodliwość społeczna czynu jest mała, można zamiast kar, przewidzianych w przepisach prawa, udzielić kary upomnienia, a w wyjątkowych przypadkach postępowanie umorzyć.

2. Karę pracy poprawczej wymierza się w dniach, tygodniach i miesiącach.

Art. 9. 1. Kolegia przy prezydiach gminnych rad narodowych oraz miejskich rad narodowych w miastach, liczących do 10.000 mieszkańców, nie mogą orzec kary grzywny w wymiarze, przekraczającym 300 zł ani kary pracy poprawczej w wymiarze, przekraczającym sześć dni.

2. Jeżeli kolegium uzna, że należy wymierzyć wyższą karę grzywny lub pracy poprawczej, przekazuje sprawę do rozpoznania kolegium przy prezydium powiatowej rady narodowej.

Art. 10. 1. Karę pracy poprawczej odbywa się bez pozbawienia wolności; z wynagrodzenia, należnego za pracę, wykonywaną z tytułu odbywania kary pracy poprawczej, potrąca się osobie ukaranej 20% na rzecz Państwa.

2. Osoby, zatrudnione w jednostkach gospodarki społecznej, we władzach, urzędach, instytucjach i zakładach państwowych lub społecznych, odbywają karę pracy poprawczej w miejscu zatrudnienia.

3. Inne osoby odbywają karę pracy poprawczej w miejscu, wskazanym przez prezydium rady narodowej, które wykonuje karę. Prezydium rady narodowej może w celu wykonania kary pracy poprawczej wyznaczyć osobie ukaranej zamiast pracy za wynagrodzeniem pracę bez wynagrodzenia, przyjmując jeden dzień pracy bez wynagrodzenia za trzy do pięciu dni wynagradzanej pracy poprawczej.

4. Rada Ministrów określi w drodze rozporządzenia zasady i tryb odbywania kary pracy poprawczej.

Art. 11. Kto uchyła się od odbycia kary pracy poprawczej — podlega karze aresztu do sześciu miesięcy.

Art. 12. Przy wymierzaniu kar należy uwzględnić społeczną szkodliwość czynu i stopień zawinienia

sprawcy, dotychczasowe zachowanie się sprawcy oraz jego warunki społeczne, osobiste i materialne.

Art. 13. W orzeczeniu o ukaraniu można nakazać podanie tego orzeczenia do publicznej wiadomości na tablicy ogłoszeń gromadzkich lub w zakładzie pracy zatrudniającym ukaranego.

Art. 14. 1. W razie nieściągalności grzywny przewodniczący kolegium zamienia tę karę na karę pracy poprawczej, przyjmując jeden dzień pracy poprawczej za równoważnik grzywny od 10 do 40 zł.

2. Przy zamianie nieściągalnej grzywny na karę pracy poprawczej kara pracy poprawczej nie może przekraczać trzech miesięcy, a gdy orzeczono grzywnę w postępowaniu nakazowym — trzech dni.

Art. 15. Jeżeli czyn podpada pod kilka przepisów karnych albo gdy jednocześnie wymierza się karę za kilka czynów, podpadających pod różne przepisy karne, stosuje się przepis, przewidujący karę najsurowszą; jeżeli jednocześnie wymierza się karę za kilka czynów, podpadających pod ten sam przepis karny, stosuje się karę w granicach tego przepisu.

Art. 16. 1. Nie można wydać orzeczenia o ukaraniu ani nakazu karnego, jeżeli od popełnienia czynu upłynęło sześć miesięcy.

2. Nie można wykonać kary, jeżeli od uprawomocnienia się orzeczenia kolegium lub nakazu karnego albo od przerwania kary upłynęło sześć miesięcy. Przedawnienie kary nie biegnie w okresie jej odroczenia.

DZIAŁ III.

POSTĘPOWANIE.

Rozdział 1.

Postępowanie przed kolegiąmi.

Art. 17. Podstawę do wszczęcia postępowania stanowi zawiadomienie władzy, urzędu, instytucji państwowej i społecznej, jednostki gospodarki społecznej, pokrzywdzonego lub innej osoby.

Art. 18. 1. Organ władzy, który ujawnił czyn, zagrożony karą przypadku przedmiotów, może dokonać ich zajęcia w celu zabezpieczenia przypadku.

2. Osobie zainteresowanej wydaje się zaświadczenie o zajęciu.

3. Przedmioty, podlegające szybkiemu zepsuciu albo wymagające do ich przechowywania niewspółmiernie wysokiej kosztów, sprzedaje się w sposób, przewidziany w przepisach prawnych o sprzedaży ruchomości, zajętych w trybie egzekucji administracyjnej świadczeń pieniężnych.

Art. 19. Jeżeli okoliczności, przytoczone w zawiadomieniu, dają dostateczną podstawę do wszczęcia postępowania, przewodniczący kolegium wyznacza skład orzekający i termin rozprawy, wzywając na nią obwinionego, pokrzywdzonego i świadków, oraz zarządza w miarę potrzeby sprowadzenie innych dowodów.

Art. 20. 1. Wezwanie obwinionego na rozprawę powinno zawierać oznaczenie zarzucanego czynu, a po-

nadto pouczenie, że w razie niestawiennictwa można zarządzić przymusowe doprowadzenie obwinionego albo przeprowadzić rozprawę w jego nieobecności.

2. W uzasadnionych przypadkach może przewodniczący kolegium zaznaczyć w wezwaniu, że obwiniony może nie stawiać się na rozprawę, lecz powinien nadesłać w wyznaczonym terminie pisemne wyjaśnienie.

3. W wezwaniu należy pouczyć obwinionego, że może sprowadzić na rozprawę świadków i przedstawić inne dowody, służące do jego obrony lub też wskazać je kolegium w takim terminie, aby dowody te mogły być przeprowadzone na rozprawie.

Art. 21. 1. Organ Milicji Obywatelskiej może brać udział w rozprawie jako oskarżyciel publiczny.

2. Rada Ministrów może określić inne organy władzy, uprawnione do udziału w rozprawie w charakterze oskarżycieli publicznych.

Art. 22. Przewodniczący kolegium może zaprosić na rozprawę przedstawiciela związku zawodowego, Związku Samopomocy Chłopskiej lub innej organizacji społecznej, której członkiem jest obwiniony, w celu uzyskania opinii o osobie obwinionego i o społecznej szkodliwości jego czynu.

Art. 23. 1. Obwiniony może korzystać z pomocy obrońcy, którym może być obywatel, zdolny do czynności prawnych i nie pozbawiony praw publicznych.

2. Zastępstwo adwokackie nie jest dopuszczalne.

3. Przewodniczący składu orzekającego nie dopuści do obrony osoby, co do której zachodzi uzasadnione przypuszczenie, że trudni się obroną zawodowo.

Art. 24. 1. Rozprawa odbywa się ustnie i jawnie.

2. Przewodniczący składu orzekającego kieruje rozprawą, dążąc do wyjaśnienia wszystkich okoliczności istotnych dla rozpoznania sprawy.

3. Przewodniczący składu orzekającego wydaje wszelkie zarządzenia niezbędne dla utrzymania porządku na rozprawie.

Art. 25. 1. Obwinionemu należy wyjaśnić, jaki czyn mu się zarzuca.

2. Jeżeli obwiniony przyznaje się do winy, a wyjaśnienia jego są zgodne z okolicznościami sprawy i nie budzą wątpliwości, można nie przeprowadzać dowodów.

Art. 26. Jeżeli obwiniony, któremu doręczono wezwanie na rozprawę, nie stawia się, zarządza się jego przymusowe doprowadzenie lub przeprowadza się rozprawę w jego nieobecności.

Art. 27. 1. Na podstawie wyników rozprawy kolegium wydaje orzeczenia o ukaraniu lub uniewinnieniu.

2. Orzeczenie powinno zawierać:

- 1) oznaczenie sprawy,
- 2) datę i miejsce wydania orzeczenia,
- 3) oznaczenie kolegium,
- 4) nazwiska i imiona przewodniczącego i członków składu orzekającego,

5) nazwisko, imię oraz inne dane osobowe, ustalające tożsamość obwinionego,

6) dokładne określenie czynu, zarzucanego obwinionemu, z podaniem czasu i miejsca jego popełnienia,

7) rozstrzygnięcie o ukaraniu lub uniewinnieniu z powołaniem podstawy prawnej,

8) pouczenie o trybie i terminie odwołania,

9) uzasadnienie.

3. Orzeczenie może zawierać również rozstrzygnięcie innych spraw, przewidzianych w przepisach prawnych, np. co do odszkodowania, nawiązki i przypadku przedmiotów.

Art. 28. 1. Orzeczenie ogłasza się obwinionemu.

2. Orzeczenie doręcza się:

1) obwinionemu, gdy tego zażąda na rozprawie lub gdy orzeczenie wydane zostało zaocznie,

2) ojcu, matce lub opiekunowi obwinionego nieletniego.

Rozdział 2.

Postępowanie nakazowe.

Art. 29. 1. W sprawach, w których ze względu na małą szkodliwość społeczną czynu nie zachodzi potrzeba wymierzenia kary surowszej niż upomnienie, 150 zł grzywny lub trzy dni kary pracy poprawczej, przewodniczący kolegium lub jego zastępca może nakazem karnym orzekać kary w tych granicach bez przeprowadzenia rozprawy; może to nastąpić wyłącznie na podstawie zawiadomień władz, urzędów oraz państwowych instytucji i zakładów.

2. W gminach oraz miastach, liczących do 10.000 mieszkańców, nakaz karny może wydać tylko kolegium.

Art. 30. W drodze nakazu karnego nie wymierza się kary, jeżeli w myśl przepisu prawa należy orzec o przypadku przedmiotów lub odszkodowaniu.

Art. 31. 1. Do nakazu karnego stosuje się odpowiednio przepis art. 27 ust. 2.

2. Nakaz karny doręcza się ukaranemu, a jeżeli ukarany jest nieletni — także jego ojcu, matce lub opiekunowi.

Rozdział 3.

Postępowanie mandatowe.

Art. 32. 1. Organy Milicji Obywatelskiej mogą na podstawie upoważnienia przełożonej władzy służbowej w drodze mandatu karnego za czyny, oznaczone w upoważnieniu, nakładać i ścigać grzywny w wysokości od 3 do 20 zł:

- 1) w przypadku schwytania sprawcy na gorącym uczynku bądź
- 2) gdy nie zachodzi wątpliwość co do osoby sprawcy — jeżeli sprawca zgadza się na niezwłoczne uiszczenie grzywny.

2. Prezes Rady Ministrów określi zasady i tryb wydawania upoważnień organom Milicji Obywatelskiej.

3. Prezes Rady Ministrów może nadać uprawnienia, określone w ust. 1, także innym organom władzy.

Art. 33. Organ, nakładający grzywnę w drodze mandatu karnego, powinien pouczyć sprawcę o prawie odmowy uiszczenia grzywny.

Art. 34. W drodze mandatu karnego nie nakłada się grzywny, jeżeli w myśl przepisów prawa należy orzec o przepadku przedmiotów, odszkodowaniu lub nawiązce.

Art. 35. 1. Mandat karny staje się prawomocny w razie bezwłocznego uiszczenia grzywny.

2. W razie odmowy uiszczenia grzywny organ, upoważniony do jej nałożenia, sporządza zawiadomienie (art. 17), zaznaczając w nim o fakcie odmowy uiszczenia grzywny; w tym przypadku rozpatruje się sprawę w trybie postępowania nakazowego.

Rozdział 4.

Odwołania.

Art. 36. 1. Od orzeczeń i nakazów karnych ukarany, prokurator, organ Milicji Obywatelskiej albo organ, który złożył zawiadomienie, mają prawo w terminie tygodniowym od dnia ogłoszenia lub doręczenia orzeczenia albo nakazu karnego odwołać się do kolegium przy prezydium rady narodowej bezpośrednio wyższego stopnia.

2. W przypadku, gdy ukarany jest nieletni, odwołanie może złożyć także jego ojciec, matka lub opiekun.

3. Odwołanie należy złożyć na piśmie lub ustnie do protokołu kolegium, które wydało zaskarżone orzeczenie lub nakaz karny.

Art. 37. 1. Do postępowania odwoławczego stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu zwykłym.

2. Kolegium, rozpoznając odwołanie, może rozstrzygnąć sprawę na posiedzeniu niejawnym, jeżeli nie zachodzi potrzeba przeprowadzenia rozprawy.

Art. 38. Kolegium, rozpoznając odwołanie, może zaostrzyć orzeczoną karę jedynie w razie wniesienia odwołania na niekorzyść ukaranego.

Art. 39. Orzeczenia i nakazy karne, od których nie wniesiono w terminie odwołania, jak również orzeczenia, wydane na skutek odwołania, są prawomocne.

Rozdział 5.

Postępowanie przyspieszone.

Art. 40. 1. W razie szerszenia się czynów, podlegających ukaraniu w postępowaniu, unormowanym niniejszą ustawą, można wprowadzić w sprawach o określone czyny postępowanie przyspieszone. Postępowanie przyspieszone może być wprowadzone na czas, nie przeroszący sześciu miesięcy.

2. Postępowanie przyspieszone dla obszaru całego Państwa wprowadza Prezes Rady Ministrów, dla obszaru zaś poszczególnego województwa lub jego części — prezydium wojewódzkiej rady narodowej (Rady Narodowej m. st. Warszawy i m. Łodzi).

Art. 41. W sprawach rozpoznawanych w trybie postępowania przyspieszonego:

- 1) termin do wniesienia odwołania, przewidziany w art. 36 ust. 1, wynosi trzy dni,
- 2) kary, wymierzone w orzeczeniu kolegium lub nakazie karnym, są natychmiast wykonalne.

Rozdział 6.

Wykonanie orzeczeń i nakazów karnych.

Art. 42. 1. Orzeczenia i nakazy karne są wykonalne z chwilą ich uprawomocnienia się, chyba że przepis szczególny zezwala na wcześniejsze wykonanie.

2. Orzeczenia i nakazy karne wykonuje prezydium gminnej, miejskiej lub dzielnicowej rady narodowej właściwe według miejsca zamieszkania ukaranego.

3. Zasady i tryb wykonania orzeczeń i nakazów karnych oraz stosowania odroczeń, przerw i ulg w wykonaniu kary określi Rada Ministrów w drodze rozporządzenia.

DZIAŁ IV.

NADZÓR.

Art. 43. 1. Prezes Rady Ministrów sprawuje zwierzchni nadzór nad działalnością kolegiów.

2. Prezydium rad narodowych sprawują bezpośredni nadzór nad działalnością kolegiów, istniejących przy nich i przy prezdyjach rad narodowych niższego stopnia.

3. Prezydium wojewódzkich (miasta st. Warszawy i m. Łodzi) rad narodowych udzielają wytycznych dla orzecznictwa i kontrolują ich wykonanie.

Art. 44. Prezydium wojewódzkich (m. st. Warszawy i m. Łodzi), powiatowych i miejskich rad narodowych w miastach powyżej 10.000 mieszkańców sprawują nadzór nad postępowaniem mandatowym wszystkich organów władzy na ich terenie.

Art. 45. 1. Prezydium wojewódzkiej rady narodowej (Rady Narodowej m. st. Warszawy i m. Łodzi) może w trybie nadzoru uchylić prawomocne orzeczenie lub nakaz karny, pozbawione podstawy prawnej lub oczywiście niesłuszne.

2. Uchylając orzeczenie lub nakaz karny, prezydium przekazuje sprawę do ponownego rozpoznania w innym składzie temu kolegium, które wydało uchylone orzeczenie.

3. Uchylenie prawomocnego orzeczenia na niekorzyść niewinnionego lub ukaranego nie może nastąpić po upływie trzech miesięcy od uprawomocnienia się orzeczenia.

Art. 46. Generalny Prokurator Rzeczypospolitej i jego organy sprawują nadzór nad ścisłym przestrze-

ganiem prawa w postępowaniu, unormowanym niniejszą ustawą, w zakresie przewidzianym w przepisach ustawy o Prokuraturze Rzeczypospolitej Polskiej.

DZIAŁ V.

PRZEKAZANIE SPRAWY DO POSTĘPOWANIA SĄDOWEGO.

Art. 47. 1. Kolegia przy prezydiach rad narodowych miast, liczących ponad 10.000 mieszkańców, dzielnicowych i powiatowych mogą, nie wydając orzeczenia, przekazać sprawę na drogę postępowania sądowego, gdy uznają, że społeczna szkodliwość czynu, stopień zawinienia lub inne ważne okoliczności sprawy wymagają wymierzenia kary, przewidzianej za dany czyn w przepisach prawa, jednak wykraczającej poza rodzaje lub wymiary kar, orzekanych przez kolegia (art. 8).

2. Prawo przekazania sprawy na drogę postępowania sądowego przed wyznaczeniem rozprawy przysługuje przewodniczącemu kolegium.

Art. 48. Postanowienie o przekazaniu sprawy na drogę postępowania sądowego zastępuje akt oskarżenia.

Art. 49. 1. Właściwy do rozpoznania sprawy jest sąd powiatowy, w którego okręgu ma siedzibę kolegium, które wydało postanowienie o przekazaniu sprawy na drogę postępowania sądowego.

2. Do postępowania przed sądem powiatowym stosuje się przepisy kodeksu postępowania karnego, obowiązujące w postępowaniu przed sądem pierwszej instancji, ze zmianami, przewidzianymi w art. 505, 506 § 1 i 507 kodeksu postępowania karnego.

3. Wyrok sądu powiatowego jest prawomocny.

DZIAŁ VI.

PRZEPISY PRZEJŚCIOWE I KOŃCOWE.

Art. 50. 1. Do czynów, podlegających ukaraniu w postępowaniu, unormowanym niniejszą ustawą, a popełnionych przed dniem jego wejścia w życie, stosuje się przepis art. 16 ust. 1.

2. Do orzeczeń, nakazów karnych i wyroków sądowych, które zapadły w sprawach karno-administracyjnych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, lecz jeszcze nie zostały wykonane, stosuje się odpowiednio przepis art. 16 ust. 2.

Art. 51. 1. W sprawach karno-administracyjnych, wszczętych przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy, a nie zakończonych prawomocnie:

1) postępowanie toczy się nadal według przepisów niniejszej ustawy, jeżeli przed dniem jej wejścia w życie nie wydano jeszcze orzeczenia lub nakazu karnego,

2) postępowanie toczy się do końca według przepisów dotychczasowych, jeżeli przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy wydano orzeczenie, przeciw któremu wniesiono żądanie skierowania sprawy na drogę postępowania sądowego lub wydano nakaz karny, przeciw któremu skazany wniósł sprzeciw.

2. Kary aresztu, które przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy zostały w trybie karno-administracyjnym prawomocnie orzeczone, lecz jeszcze nie wykonane, zamienia się na karę pracy poprawczej według zasad, określonych w dziale II; postanowienie o zamianie kary aresztu lub nieściągalnej grzywny na karę pracy poprawczej wydaje władza, która orzekła karę.

Art. 52. Jeżeli przepisy niniejszej ustawy nie stanowią inaczej, stosuje się odpowiednio przepisy o postępowaniu administracyjnym dotyczące: wyłączania od orzekania w sprawie, wnoszenia podań, protokołów i adnotacji w aktach, wezwań i doręczeń, terminów, dowodów, opłat i kosztów oraz kar porządkowych.

Art. 53. Do spraw, rozpoznawanych według przepisów niniejszej ustawy, nie stosuje się przepisów:

- 1) rozporządzenia Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu karno-administracyjnym,
- 2) art. 8 §§ 1 i 3 oraz art. 10—15 prawa o wykroczeniach.

Art. 54. Traci moc przepis art. 20 § 1 lit. a), b) i c) dekretu z dnia 22 lutego 1946 r. Prawo o sądach obywatelskich (Dz. U. R. P. z 1946 r. Nr 8, poz. 64 i z 1948 r. Nr 23, poz. 153):

Art. 55. Wykonanie ustawy porucza się Prezesowi Rady Ministrów.

Art. 56. Ustawa wchodzi w życie z dniem 1 kwietnia 1952 r. z wyjątkiem przepisów art. 50, które wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Prezydent Rzeczypospolitej: *B. Bierut*

Prezes Rady Ministrów: *J. Cyrankiewicz*